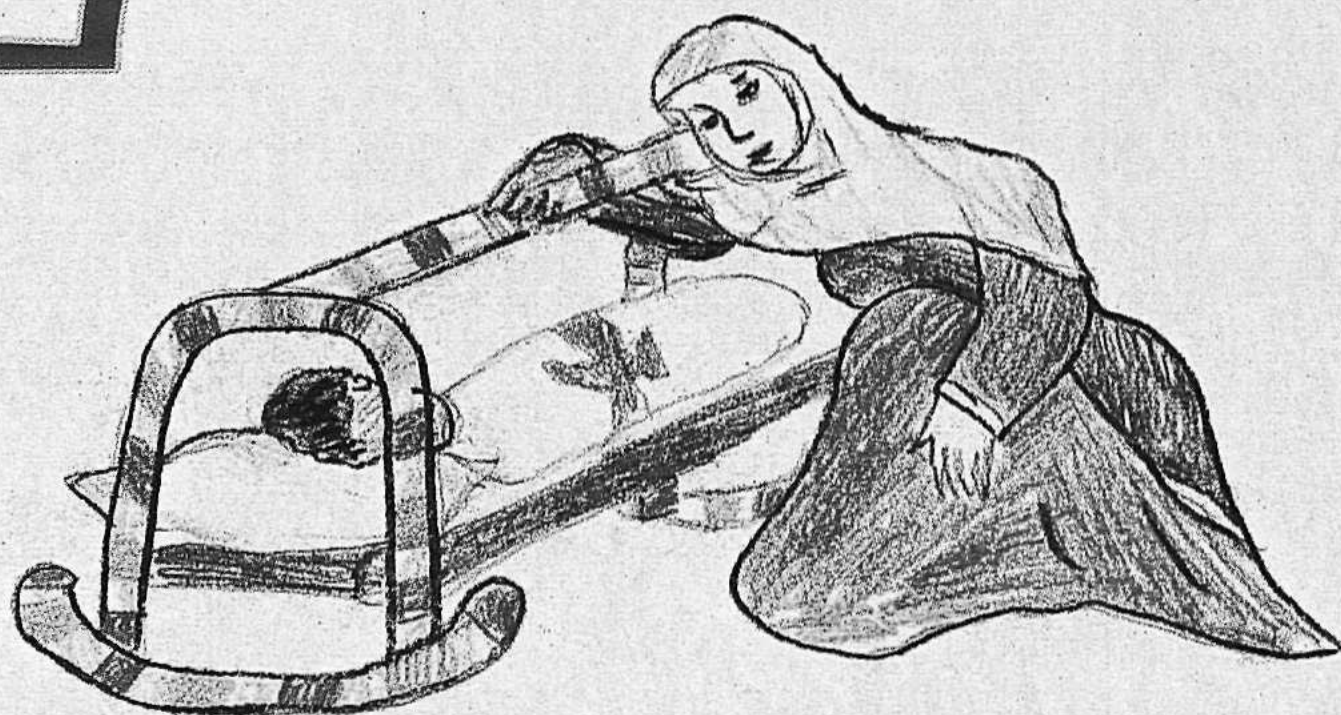

Бәсік жыры

Қызылбеліні тасқа

Бәсік жырры

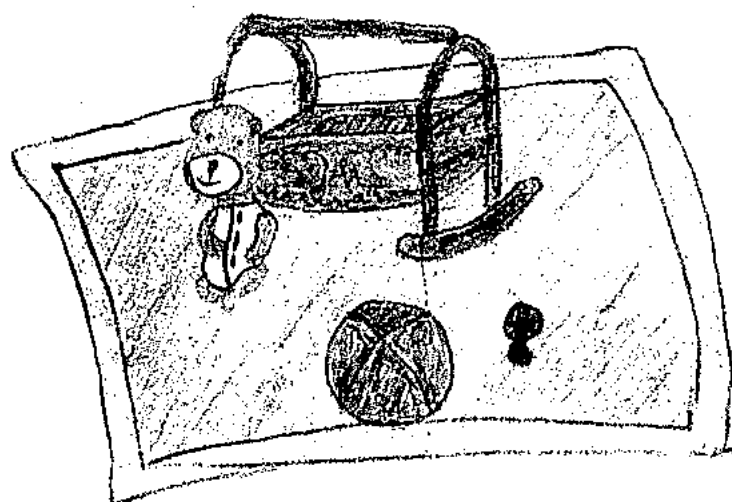
Колыбельные песни

Казашек-2030
2008

ББК 82

Б 48

Жоба авторы: Қалалық ақпараттық кітапхана жүйесінің директоры М.Н. Сайдалина.

Б 48 Бесік жыры = Колыбельные песни./—
Құраст. Л.А.Сейітова, — Көкшетау: «Келешек-2030», 2008.— 52 бет, суретті.

ISBN 978-601-231-014-6

Қазақ халқының өте әрідегі ата-бабаларының өмір сүрген кезінен бастау алып, күні бүгінге дейін кәдеге жарап келе жатқан рухани мұраның бірі — балалар фольклоры. Осы жинақ арқылы авторлар қазақ ауыз әдебиетінің байлығы мен көркемдік мазмұнына аса көп назар аудара отырып, басқа ұлт өкілдерінің назарын қазақ тіліне аударады.

Казахский детский фольклор является неотъемлемой частью многогранной культуры казахского народа. В данном издании через казахские колыбельные песни составители попытались показать необыкновенную красоту казахского языка и привлечь к нему читателей других национальностей.

Б 48

ISBN 978-601-231-014-6

© «Келешек-2030» ЖШС, 2008

КІТАПХАНА-ҚАСИЕТТІ ШАҢЫРАҚ

Қазақ балалар фольклоры

Балалар фольклоры — ауыз әдебиетіндегі бала тәрбиесіне арналған халықтық педагогиканың өмір тәжірибесінен алынған шығармалар жиынтығы. Қазақ балалар фольклоры балалардың психологиясына, жас ерекшелігіне қарай қалыптасып, олардың адамгершілік, ізгілік қасиеттерге тәрбиелейтін ең сенімді құралы болып келеді. Негізгі салалары — бесік жыры, мақал-мәтел, жұмбақ, жаңылтпаш, ертегі, аңыз-әңгімелер, батырлық жырлар. Халықтың ерте заманнан келе жатқан, ұрпақтан-ұрпаққа асыл мұра болып жеткен ауыз әдебиетінің де негізін құрайды. Қазақ халқы жас нәресте туғанда, оған арнап «шілдеhana», қаз тұрып жүргенде «тұсау кесер», алғаш рет жолға шықса «тоқым қағар» деген секілді ырымдар жасаған. Ана бөбегін өсем әуезді бесік жырымен тербеткен. Бөбек өскен сайын өннің де, өлеңнің де мазмұнын тереңдетіп, ертегі айтып қызықтырып, жаңылтпаш айтып тілін ұзартып, жұмбақ айтып, ойлау қабілетін жетілдіруге үйреткен.

Бесік жыры –

тұрмыс-салт жырларының көне түрлерінің бірі. «Туғанда дүние есігін ашады өлең» деп данышпан Абай атамыз жазып кеткендей, бала шыр етіп жерге түскеннен бастап өмір бойы өн ырғағына бөленіп жүреді. Өлемде бесік жырын айтпайтын халық жоқ. Бесік жырында халықтың төл тарихының, дәстүрлі мәдениетінің, ежелгі наным-сенімнің, дүниетанымының көрінісі бар.

Өлеңі 7-8, кейде 11 буынды өн формасында құрылады. Бесік жырының басты қызметі бесік тербелісіне ыңғайлы сазды өуен, ырғақты сөзбен баланы тыныштандыра отырып, оның жан дүниесі мен санасына ұлттық тәрбиенің алғашқы нәрін сіңіреді.

Гүлсан Өмірова, № 18 орта мектеп, 14 жас, Көкшетау

Ақ бесік

Әшекейлі ақ бесік –

Әлдиіме бақ бесік.

Шүмегіңді табайын,

Түбегіңді салайын.

Сылдырмағың салайын,

Жібек көрпе жабайын.

Бауың – барқыт, пүліштен,

Балдақтарың күмістен.

Жабдығыңмен сайлысың,

Жатса бөпем, жайлысың,

Бөпем сенде өседі,

Құтты болсын төсегі.

Ананың әлдиі

Мамық төсек салайын,

Құшағыма алайын.

Қозым менің ұйықтасын,

Арқасынан қағайын.

Бөпем менің қалғиды,

Тербетті оны ән-жыры.

Бота, қозы, құлыншақ –

Ұйықтап қалды барлығы.

Ай арбамен жетіпті,

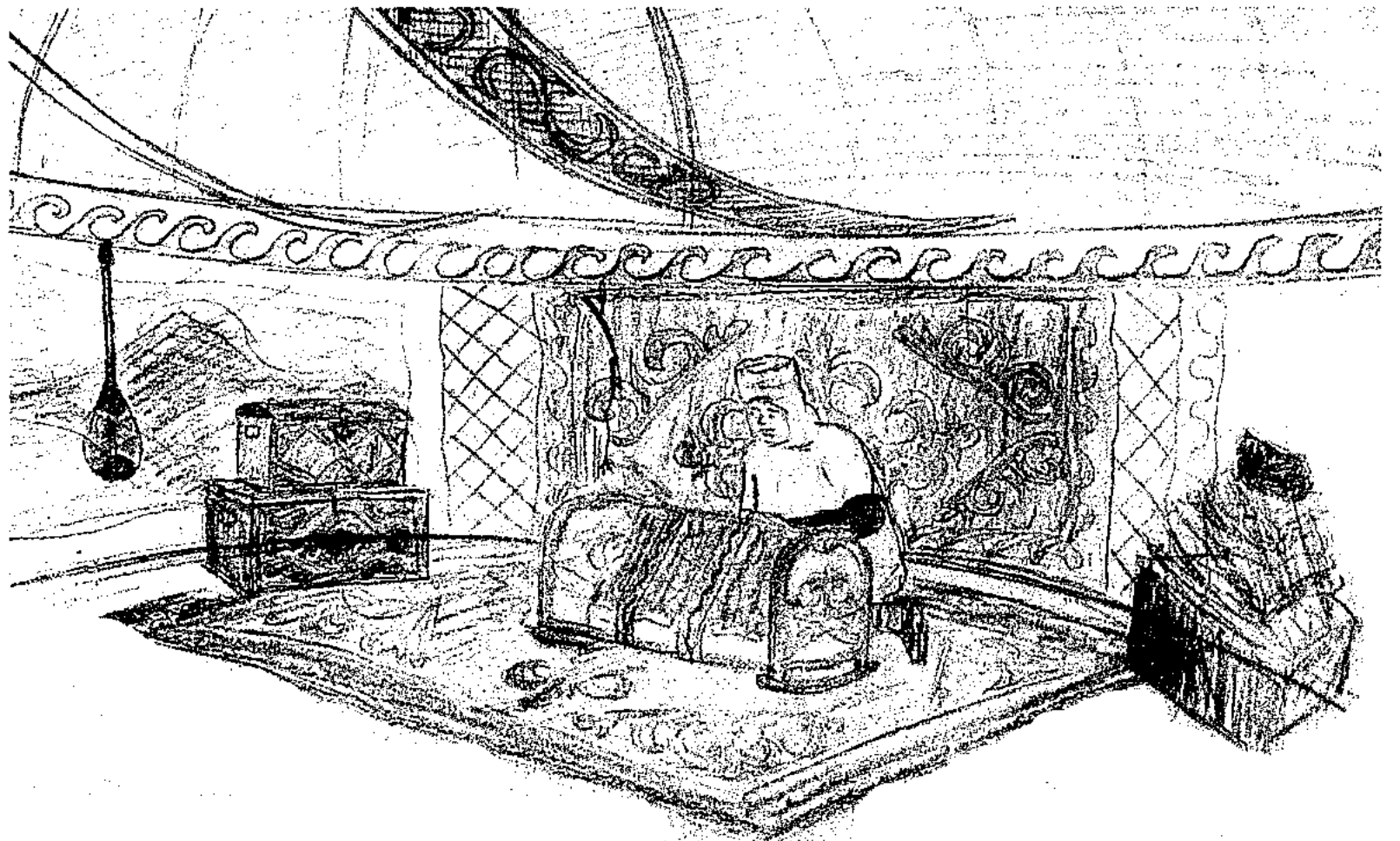
Күн ұйқыға кетіпті.

Жұлдыз кіріп кетер деп,

Қақпаларын бекітті.

Ормандар да қалғды,
Қорғандар да қалғды.
Сен де ұйықтап қала ғой,
Анасының жан нұры!

Күнім ұйықтап қалыпты,
Анасы өнге салыпты.
Ол түсінде ғажайып
Ертек-елге барыпты,
Алтын алқа тағыпты.

Сәния Құрманбаева, № 3 орта мектеп, 9 жас,
Красный Яр ауылы, Көкшетау

Әлди

Әл-әл бөпем, әл-әл-ай,
Жылама, бөпем, жылама,
Жілік шағып берейін.
Қойға кеткен апанды,
Қайдан тауып берейін.
«Қой» дегенде қоя ғой,
Қойдан бағлан сояйын.
Құйрығына тойғызып,
Ұйықтатып сені қояйын.

Әлди-әлди

Әлди-әлди, ақ бөпем,

Ақ бесікке жат, бөпем.

Жылама, бөпем, жылама,

Жілік шағып берейін,

Байқұтанның құйрығын

Жіпке тағып берейін.

Сәбира Рафиева, № 13 «Әкос» орта мектебі, 12 жас,
Көкшетау

Әлди-әлди

Әлди-әлди бөпесі,

Ояу жатыр көкесі.

Үй артында апаң бар,

Тоңсаң саған шапан бар.

Әлди

Әлди, әлди, әлди, апағым,

Қозының жүні қалпағым.

Жұрт сүймесе сүймесін,

Өзім сүйген апағым.

Әлди, әлди, алаңға,

Жел қонады далаға.

Сүт пісіріп берейін,

Нұрланжан деген балаға.

Мәдина Исмайылова, № 13 «Экос» орта мектебі, 11 жас,
Көкшетау

Әлди-ай

Тербетемін бесікті,

Ұйықтасын деп бөпешім.

Сықырлатпа есікті,

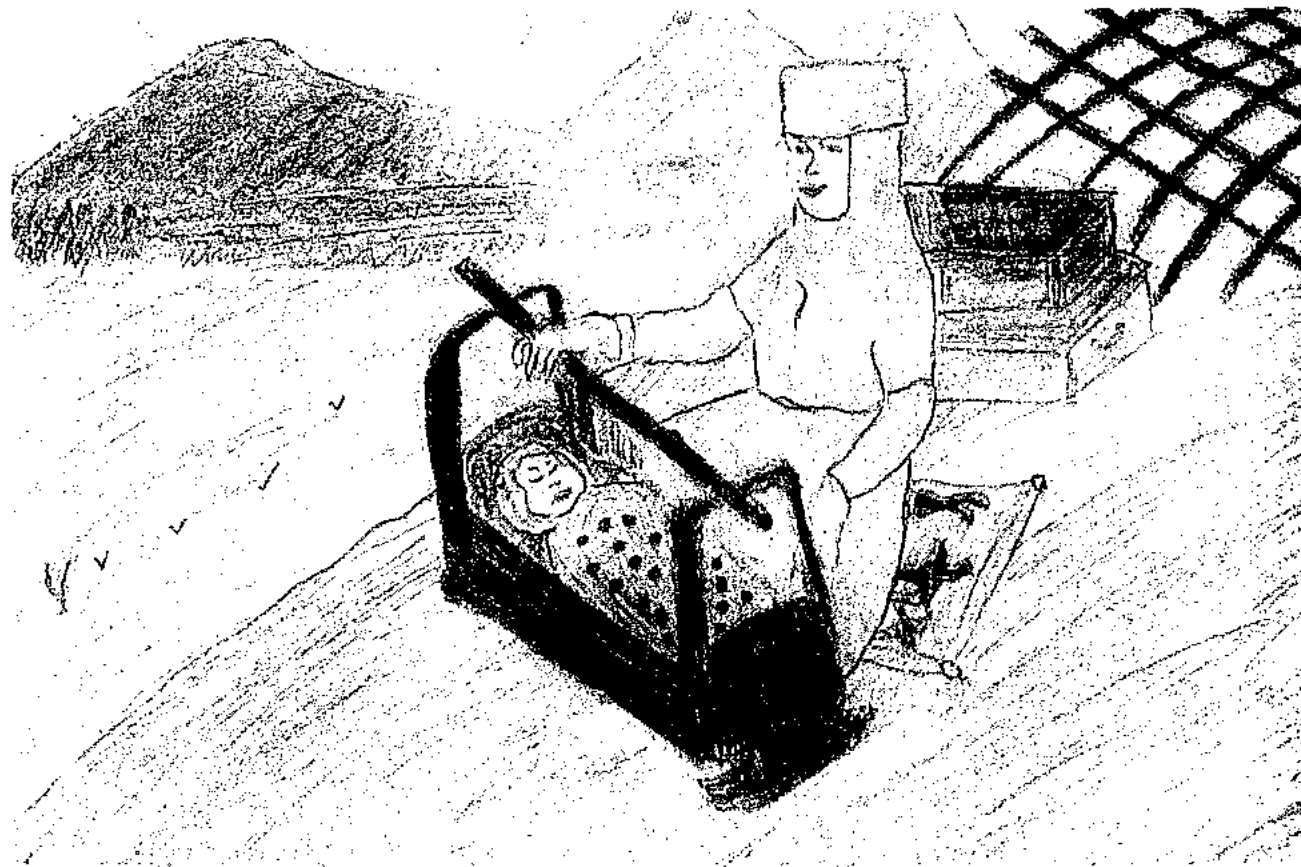
Оянады көкешім.

Әлди!

Оянбасын бөпешім,

Ұйықтап алсын көкешім.

Әлди-ай!

Рустам Нәкішев , № 16 орта мектеп, 11 жас, Көкшетау

Әлди-ай

Неге өсті екен қыз сорлы сылауменен,

Тал шыбықтай

Тал бойын қынауменен-ай, әлди-ай.

Анасынан онан да тумасашы,

Өткізгенше өмірді

Жылауменен-ай, әлди-ай.

Қайырмасы:

Жылама, көңілім, жылама,

Жас жүрегім-ай, әлди-ай.

Кім тыңдайды қыз сорлы жылағанмен,

Көздің жасын көл қылып

бұлағанмен-ай, әлди-ай.

Шыңырауға түскен соң шығу қиын,

Жалбарынып төңірден сұрағанмен-ай,

әлди-ай.

Әлди бөпем

Әлди-әлди, ақ бөпем,

Ақ бесікке жат, бөпем.

Әлди-әлди, аппағым,

Қойдың жүні қалпағым.

Жұрт сүймесе сүймесін,

Өзім сүйген аппағым.

Дәуренбек Сейітов, № 3 орта мектеп, 12 жас, Көкшетау

Әлди, бөпем

Есік алды қараңғы,
Көрінбейді тал-терек.
Көп шаршатпай анаңды,
Сен де ұйықта ертерек.

Басылыпты дауыл да,
Ешкім есік қақпайды.
Иттер ғана ауылда,
Малды қорып жатпайды.

Гүрілдеген күндізгі,
Моторлар да өшкен бе?
Мазаламай тым бізді,
Басқа жаққа көшкен бе?

Әлди, әлди, бөбегім,
Ұйықта, күнім-арайым.
Маған болсын көмегің,
Мен де тыным алайын.

Гүлжан Әлсейітова, № 14 орта мектеп, 11 жас,
Көкшетау

Бала уату

Әлди-әлди. бөпешім,
Қозының жүні кепешің,
Жұрт сүймесе сүймесін,
Өзім сүйген аппағым.

Әлди-әлди, ақжелең.
Шауып келдім бозбенен.
Айдарханның қыздарын,
Айналдырып сөзбенен.

Бала уату

Үйдің арты көк тайғақ,
Жүк жиямын тақтайлап.
Шақырғаным жоқ еді,
Өзің келдің ыңғайлап.

Диас Әбдікәрімов, № 3 орта мектеп, 8 жас, Көкшетау